

OBUDZIŁ W NAS SOLIDARNOŚĆ

JAN PAWEŁ II (1920-2005), PAPIEŻ POLAK

MATERIAŁY EDUKACYJNE

Koncepcja, wybór dokumentów: Barbara Berska

Redakcja: Barbara Berska

Recenzja dydaktyczna: Krzysztof Adam Kędziora

Projekt graficzny: Kamila Golec

Korekta: Jadwiga Marcinek

© Archiwum Narodowe w Krakowie

ISBN: 978-83-959029-1-8

Materiały przygotowane przez Archiwum Narodowe w Krakowie
przy współpracy Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych,
dostępne online: www.archiwa.gov.pl.

Wykorzystane materiały archiwalne pochodzą z Archiwów Państwowych.

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

ARCHIWUM NARODOWE W KRAKOWIE

OBUDZIŁ W NAS SOLIDARNOŚĆ

JAN PAWEŁ II (1920–2005), PAPIEŻ POLAK

MATERIAŁY EDUKACYJNE

„Solidarność oznacza stałą gotowość do przyjmowania i realizowania takiej części, jaka każdemu przypada w udziale z tej racji, że jest członkiem określonej wspólnoty. Człowiek solidarny nie tylko spełnia to, co do niego należy z racji członkostwa wspólnoty, ale czyni to ‘dla dobra całości’, czyli dla dobra wspólnego”.

Karol Wojtyła, *Osoba i czyn*

IDEA SOLIDARNOŚCI

WSTĘP

znajdowała się w centrum zainteresowania papieża jeszcze przed powstaniem związku zawodowego „Solidarność” po strajkach roku 1980. Robotnicze protesty oznaczały dla niego więcej niż jedynie bunt przeciwko komunistycznej władzy, chęć poprawy warunków życia czy walkę o wolność i demokrację. „Solidarność” dla Ojca Świętego była symbolem pozytywnych przemian, które miały zmienić nie tylko „oblicze tej ziemi”, lecz także całego świata. Urosła do rangi symbolu, gdyż jej kanonem były przede wszystkim pokojowe metody walki i idea współdziałania w poszanowaniu ludzkiej godności i sprawiedliwości. Zanim jednak powstała „Solidarność”, miały miejsce porozumienia sierpniowe, będące wynikiem negocjacji żądań, jakie strajkujący postawili władzy komunistycznej. Te „21 postulatów” z sierpnia 1980 to jeden z najważniejszych dokumentów XX wieku. Jest on świadectwem zwrotnego momentu dziejowego o decydującym znaczeniu dla historii – jego konsekwencje zmieniły Polskę, Europę i świat, a także znacząco wpłynęły na dalsze ich losy. Przygotowane materiały edukacyjne zostały oparte na dokumentach archiwalnych – źródłach historycznych przechowywanych w archiwach państwowych. Jest to zaledwie niewielki ich wycinek. Skany przekazane z archiwów państwowych i pogrupowane zgodnie z miejscem ich przechowywania będą dostępne do pobrania i wykorzystania ze strony: www.archiwa.gov.pl.

Dokumenty źródłowe, takie jak zawarte w niniejszych materiałach, są interesujące dla uczniów, ponieważ są one unikalne, prawdziwe. Są nie tylko słowami zapisanymi dziesiątki lat temu, lecz także aktualnymi, istniejącymi do dziś dowodami łączącymi nas z przeszłością oraz bohaterami tamtych wydarzeń.

Rozwijając zdolność uczniów do pracy z dokumentami źródłowymi podczas lekcji, uczymy ich i doskonalimy ważne umiejętności myślenia historycznego i krytycznego – wszak *historia magistra vitae est* (Cyceron).

PRACA Z DOKUMENTAMI ŹRÓDŁOWYMI:

- Skłania uczniów do zadawania pytań
- Zachęca uczniów do poznawania różnych punktów widzenia
- Pomaga w ustaleniu kontekstu dla wydarzeń historycznych
- Pozwala uczniom odkrywać nowe informacje
- Wspomaga poznawanie związków przyczynowo-skutkowych
- Skłania uczniów do porównywania lub przeciwstawiania sobie danych
- Pomaga uczniom zrozumieć ciągłość zdarzeń
- Zmusza uczniów do rozważenia i rozpoznania określonych stanowisk
- Pozwala na formułowanie pytań o pochodzenie zawartych w nich informacji
- Mobilizuje uczniów do próby określenia wiarygodności źródeł
- Umożliwia uczniom uświadomienie sobie, jak ważne jest odwoływanie się do różnych źródeł informacji

POLSKI PAPIEŻ

16 października 1978 świat zelektryzowała wiadomość o wyborze na Stolicę Piotrową młodego, pięćdziesięcioośmioletniego wówczas kardynała Karola Wojtyły z Polski. Był pierwszym od 455 lat papieżem spoza Włoch i najmłodszym w chwili wyboru od 130 lat. Nie bez znaczenia był też fakt, że był to hierarcha „zza żelaznej kurtyny”, co wzbudziło niemałą konsternację we władzach państw bloku komunistycznego. W większości polskich domów wiadomość wywołała nastrój euforii i dała nadzieję na przyszłość.

Zanim Karol Wojtyła został papieżem, był wybitnym hierarchą kościoła katolickiego, filozofem, teologiem, etykiem, pedagogiem, ale też poetą i dramatopisarzem. Na jego ukształtowanie miały wpływ zarówno patriotyczne wychowanie przedwojennej szkoły i wielokulturowych Wadowic, jak i doświadczenie walki z dwoma totalitaryzmami, a także polska literatura romantyczna i intelektualne środowisko Krakowa. Oprócz miejsca swoje znaczenie miał też czas, w jakim przyszło żyć pokoleniu przyszłego papieża, na wskroś niezwykle pokoleniu Kolumbów. W dniu narodzin Karola Wojtyły Polska była ogarnięta wojną z bolszewikami i musiała bronić swej dopiero co odzyskanej niepodległości. Duża część tego wspaniałego pokolenia, od najmłodszych lat nasiąkającego atmosferą przełomu, straciła życie podczas II wojny światowej albo po wojnie w PRL-owskich więzieniach. Tylko z wadowickiego rocznika maturalnego Karola Wojtyły dziesięć osób zginęło na wojennych frontach i w obozach koncentracyjnych.

Doświadczenia tragedii wojny i komunizmu wpłynęły na nauczanie Jana Pawła II, który zwracał szczególną uwagę na konieczność odnowy duchowej i intelektualnej człowieka, przywrócenie mu naturalnej i nadprzyrodzonej godności oraz umożliwienie mu indywidualnego rozwoju w społecznościach, w których żyje i działa solidarnie z innymi.

2 czerwca 1979 rozpoczęła się pierwsza pielgrzymka papieża Jana Pawła II do Polski. Wywołała ona w kraju nieopisany entuzjazm i równie wielkie obawy władz; można też przyjąć, że w dużym stopniu zapoczątkowała rozpad systemu komunistycznego. Wyrażone podczas pierwszej pielgrzymki do Ojczyzny przesłanie nadziei, apelujące do poczucia podstawowej ludzkiej godności, bywa porównywane z powstaniem narodowym, w którym nie padł ani jeden strzał. Siłę jego duchowego oddziaływania opisywał Timothy Garton Ash w *Polskiej rewolucji. Solidarność 1980–1981*:

TIMOTHY GARTON ASH
„POLSKA REWOLUCJA.
SOLIDARNOŚĆ 1980–1981”

„Jan Paweł II wykrzesał w tysiącach ludzi nowy szacunek dla samych siebie i odnowioną wiarę; wyjeżdżając, pozostawił naród o rozbudzonej dumie i społeczeństwo z nowym poczuciem elementarnej jedności”.

Chciałoby się dodać, że cały świat zobaczył kolejny „cud nad Wisłą” – niezmierzone rzesze ludzi „będących razem”, w poczuciu jedności przeciw systemowi komunistycznemu.

2 czerwca 1979 na placu Zwycięstwa w Warszawie Ojciec Święty powiedział:

JAN PAWEŁ II
PODZAS PIERWSZEJ
PIELGRZYMKI DO POLSKI W 1979

„Razem z wami pragnę wyśpiewać pieśń dziękczynienia dla Opatrzności, która pozwoliła mi dziś jako pielgrzymowi stanąć na tym miejscu”.

„Wołam, ja, syn polskiej ziemi, a zarazem ja, Jan Paweł II, papież. Wołam z całej głębi tego Tysiąclecia, wołam w przeddzień Święta Zesłania, wołam wraz z Wami wszystkimi: Niech zstąpi Duch Twój! Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!”

JAN PAWEŁ II
PODŁASZ PIERWSZEJ
PIELGRZYMKI DO POLSKI W 1979

Wymowa tych słów była oczywista dla wszystkich, nie tylko dla Polaków. Oprócz wymiaru religijnego, dostrzegano również aspekt polityczny. Korespondenci zagraniczni, których akredytowało się w Warszawie około tysiąca, wychwytywali w wypowiedziach papieża polityczne aluzje, a z ich korespondencji komunistyczne władze nie zdołały wyciąć ani liczebności, ani entuzjazmu gromadzących się tłumów.

Spotkanie na placu Zwycięstwa było najbardziej wyrazistym wystąpieniem Jana Pawła II w kwestiach politycznych – deklaracją jego poglądów i czytelną zapowiedzią wsparcia, przynajmniej duchowego, dla wszelkich działań, które mogą obalić system. Było iskrą, z której rok później wybuchł płomień „Solidarności”.

MSZA ŚW. NA PLACU
ZWYCIĘSTWA ODPRAWIONA
PRZEZ JANA PAWŁA II
W WARSZAWIE 2 CZERWCA 1979.
ARCHIWUM AKT NOWYCH,
SYGN. 2/1889/8831

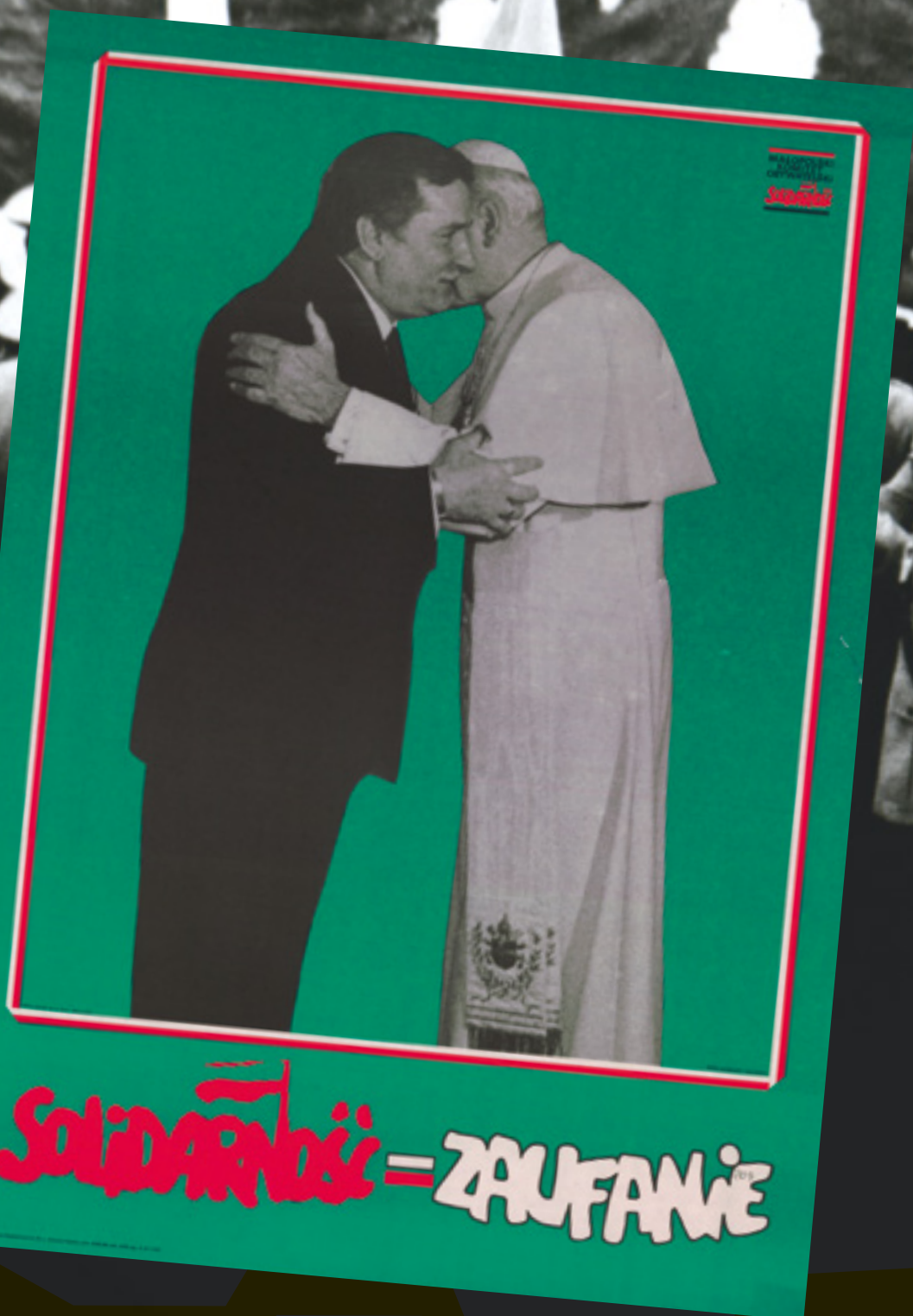
PIERWSZA WIZYTA OJCA
ŚWIĘTEGO W POLSCE – WIERNI
ZGROMADZENI NA PLACU
ZAMKOWYM W WARSZAWIE.
ARCHIWUM AKT NOWYCH,
SYGN. 2/2300/555

PIERWSZA WIZYTA OJCA
ŚWIĘTEGO W POLSCE,
2–10 CZERWCA 1979.
ARCHIWUM AKT NOWYCH,
SYGN. 2/2300/555

JAN PAWEŁ II – OJCIEC DUCHOWY „SOLIDARNOŚCI”

II.

**ARCHIWUM NARODOWE
 W KRAKOWIE,
 SYGN. 29/1828/45 (TŁO)**

**ARCHIWUM NARODOWE
 W KRAKOWIE,
 SYGN. 29/1333/TEKA VIII-204**

„Pierwszy raz słowo ‘solidarność’ zostało użyte w kontekście nazwy opozycyjnej organizacji nie w Gdańsku, lecz trzy lata wcześniej w Krakowie. W roku 1977, po śmierci studenta Staszka Pyjasa, jego znajomi powołali Studencki Komitet Solidarności. – Ludziom się wydawało, że nazwa jest niedokończona. ‘Solidarności z kim?’ – pytali. Odpowiadaliśmy: ‘Z sobą nawzajem’ – opowiada Liliana Batko-Sonik, współtwórczyni SKS i przyjaciółka Pyjasa. – Nie pamiętam dokładnie, skąd wzięliśmy to słowo ‘solidarność’, pamiętam, że często używał go Karol Wojtyła. Nam się wydawało takie świeże, nieskażone nowomową. Jedno jest pewne: w kontekście opozycji użyliśmy go po raz pierwszy i to od nas wzięła je później ‘Solidarność’ – dodaje.

Gdy w 1980 r. wybuchły strajki na Wybrzeżu, tytuł ‘Solidarność’ nosił biuletyn strajkowy. Pomysł, żeby tak nazwać powstający związek zawodowy, rzucił na spotkaniu działaczy w gdańskim klubie Ster Karol Modzelewski. Idea została podchwyczona przez tłum i niemal od razu zaakceptowana przez Lecha Wałęsę. O inspiracji Wojtyłą w zasadzie zapomniano. Faktem jest jednak, że w papieskiej encyklice *Redemptor hominis*, ogłoszonej w marcu 1979, a więc ponad rok przed strajkami w Polsce, Jan Paweł II kilkakrotnie używa słowa, które później było na ustach całego świata”.

Marcin Dzierżanowski, *Ojciec Solidarności*, „Wprost” 2020, nr 5

„Solidarność” to jedno z najważniejszych słów, jakie Jan Paweł II powiedział do Polaków. Wprowadzie pełna jego definicja przedstawiona została przez Ojca Świętego w ogłoszonej w roku 1987 encyklice *Sollicitudo rei socialis*, ale kilka lat wcześniej stanowiła główną oś papieskiego nauczania.

„Solidarność pomaga nam dostrzec ‘drugiego’ – osobę, lud czy naród – nie jako narzędzie, którego zdolność do pracy czy odporność fizyczną można tanim kosztem wykorzystać, a potem, gdy przestaje być użyteczny, odrzucić, ale jako ‘podobnego nam’, jako ‘pomoc’, czyniąc go na równi z sobą uczestnikiem ‘uczty życia’, na którą Bóg zaprasza jednako wszystkich ludzi”.

Sollicitudo rei socialis, ogłoszona 30 grudnia 1987

Echa solidarności występują w pierwszej encyklice *Redemptor hominis* (z 4 marca 1979), w której Jan Paweł II postawił człowieka jako jednostkę w centrum zainteresowania i odwrócił dotychczasowe myślenie, że Kościół był drogą człowieka.

Ważnym przesłaniem dla ludzi „Solidarności” była też encyklika *Laborem Exercens* (ogłoszona 14 września 1981):

„To wezwanie do solidarności i wspólnego działania skierowane do ludzi pracy – przede wszystkim wycinkowej, monotonnej pracy w zakładach przemysłowych, która ograniczała osobowość ludzką na rzecz panującej nad nią maszyny – posiadało swoją doniosłą wartość i wymowę z punktu widzenia etyki społecznej. Była to reakcja przeciwko degradacji człowieka jako podmiotu pracy, połączonej z niesłychanym wyzyskiem w dziedzinie zarobków, warunków pracy i troski o osobę pracownika, która połączyła świat robotniczy we wspólnocie wielkiej solidarności”.

JAN PAWEŁ II DO "SOLIDARNOŚCI"

Wyrażam radość z dzisiejszych odwiedzin przedstawicieli "SOLIDARNOŚCI" - Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych. Najserdeczniej witam Pana Lecha Wałęsę oraz wszystkich, którzy przybywają razem z nim. Cieszę się, że w tym spotkaniu bierze również udział kierownik i współpracownicy zespołu do stałych kontaktów roboczych między rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Stolicą Apostolską.

Witam Was szczególnie serdecznie w tym miejscu, na którym z racji mojej posługi na Stolicy św. Piotra, dane mi jest spotykać się z ludźmi różnych narodów, języków i ras, krajów i kontynentów. Z ludźmi, moimi braćmi. W tym ogólnoludzkim braterstwie, które Kościół ogłosił w imię Jezusa Chrystusa, oraz w kontekście całego ewangelicznego Orędzia, braterstwo jakie łączy synów i córki jednego narodu, ma ~~znaczyć~~ swoje szczególne miejsce i szczególne prawo: bo ma też szczególne miejsce i prawa w ludzkim sercu.

Witam Was więc jako moich Rodaków, z którymi jestem związany więzami języka i kultury wspólnej historii i wspólnych doświadczeń, w obrębie których rodziła się, kształtowała, w ciągu całych stuleci, solidarność wszystkich Polaków. Sprawdzona zwłaszcza w trudnych i przełomowych momentach dziejów naszej Ojczyzny.

Cieszę się z tego, że wydarzenia ostatniej jesieni, poczynając od pamiętnych tygodni sierpniowych, stały się okazją do ujawnienia się tej samej solidarności, która zwróciła na siebie uwagę szerokich kręgów opinii publicznej na całym świecie. Wszyscy podkreślali szczególną dojrzałość jaką społeczeństwo polskie, a zwłaszcza ludzie pracy, wykazywali w podejmowaniu i rozwiązywaniu tych trudnych problemów, jakie stały przed nimi w momencie krytycznym dla kraju, na tle wydarzeń, których nie brak w dzisiejszym świecie, a w których jakże często metodą działania staje się gwałt i przemoc. Na tle działającego w różnych krajach terroryzmu, który nie oszczędza życia niewinnych ludzi.

Ten właśnie sposób działania, wolny od gwałtu i przemocy, szukający rozwiązań na drodze wzajemnego ~~działania~~ dialogu i merytorycznych racji, z uwzględnieniem dobra wspólnego, przynosi zaszczyt zarówno przedstawicielom świata pracy, tym, którzy zrzeszyli się w "SOLIDARNOŚCI", jak też przedstawicielom polskich władz państwowych. Pragnę Was zapewnić, choć przypuszczam, że o tym i tak już wiecie, że wciąż tego trudnego okresu w sposób szczególny byłem z Wami. Przede wszystkim poprzez modlitwę, ale także dając od czasu do czasu o tym znać w sposób możliwie dyskretny, a równocześnie wystarczający, zrozumiały dla Was i dla wszystkich ludzi dobrej woli.

Z radością przyjąłem wiadomość, że poprzez zatwierdzenie statutu Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych "SOLIDARNOŚĆ", w dniu 10 listopada 1980, stała się "SOLIDARNOŚĆ" organizacją uprawnioną do właściwej sobie działalności na terenie naszej Ojczyzny. Powstanie "SOLIDARNOŚCI" jest wydarzeniem doniosłym. Wskazuje na gotowość wszystkich w Polsce ludzi pracy, i to pracujących w różnych zawodach, również inteligenckich, także ludzi pracujących na roli, do podejmowania solidarniej odpowiedzialności, za godność i owocność pracy, wykonywanej przy tylu różnych warsztatach, na naszej ojczystej ziemi. Wskazuje również, że nie ma - bo też nie powinno być - sprzeczności pomiędzy tego rodzaju samorządną inicjatywą społeczną ludzi pracy, a strukturą ustroju, który odwołuje się do pracy ludzkiej, jako podstawowej wartości życia społecznego i państwowego. Praca jest trudem człowieka. Jest jego wkładem w wielkie dzieło pokoleń, dzieło utrzymania i postępu ludzkości, narodów, rodzin. Jest rzeczą oczywistą, że ludzie wykonujący określoną pracę mają prawo do samorządnego zrzeszania się, właśnie z tytułu tej pracy, celem zabezpieczenia wszystkich dóbr, którym ta praca ma służyć. Chodzi tu o jedno z podstawowych praw osoby; o prawo człowieka, jako właściwego podmiotu pracy, który czyniąc ziemię sobie poddaną /wedle biblijnych/ właśnie poprzez tę pracę, chce równocześnie, ażeby w ramach pracy i w związku z pracą życie ludzkie na

PRZEDRUK
WYSTĄPIENIA
JANA PAWŁA II,
WYGŁOSZONEGO
PODZAS AUDIENCJI
DLA PRZEDSTAWICIELI
NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”
15 STYCZNIA 1981
W WATYKANIE,
AP W SZCZECINIE,
SYGN. 65/1002/426

wieka, jako właściwego podmiotu pracy, który czyniąc ziemię sobie poddaną /wedle biblijnych/ właśnie poprzez tę pracę, chce równocześnie, ażeby w ramach pracy i w związku z pracą życie ludzkie na tej ziemi stawało się prawdziwie ludzkie i coraz bardziej ludzkie /jak to czytamy m.in. w tekstach ostatniego Soboru/.

Związki zawodowe mają swoją dość już długą historię w różnych krajach Europy i świata, mają również swoją historię w Polsce. Wspominał o tym w swoim przemówieniu, które zapewne dobrze pamiętacie bo miało ono miejsce wkrótce po zatwierdzeniu Waszych statutów, tak znakomity znawca zagadnień, jakim jest Ks. Prymas.

Myślę, Drodzy Państwo, że macie pełną świadomość zadań, jakie stoją przed Wami w "SOLIDARNOSCI". Są to zadania niezwykle doniosłe. Wiążą się one z potrzebą pełnego zabezpieczenia godności i skuteczności ludzkiej pracy, poprzez uwzględnienie wszystkich, osobowych, rodzinnych i społecznych uprawnień każdego człowieka, podmiotu pracy.

W tym znaczeniu zadania te mają podstawowy charakter dla życia całego społeczeństwa, całego Narodu, dla jego dobra wspólnego. Dobro wspólne bowiem społeczeństwa sprowadza się ostatecznie do tego kim w owym społeczeństwie jest każdy człowiek, jak pracuje i jak żyje.

Stąd też Wasza samorządna działalność posiada i zawsze posiadać powinna, wyraźne odniesienie do całej moralności społecznej. Przede wszystkim do moralności związanej z dziedziną pracy, ze stosunkiem pomiędzy pracownikiem a pracodawcą. Ale także z tytuł innymi dziedzinami moralności osobistej, politycznej. Myślę, że u podstaw Waszej wielkiej inicjatywy, która rodziła się w ciągu sierpniowych tygodni na Wybrzeżu i w innych wielkich środowiskach polskiej pracy, tkwi jakiś zbiorowy zryw do podniesienia moralności społeczeństwa. Bez niej bowiem nie może być mowy o żadnym prawdziwym postępie. A Polska ma prawo do prawdziwego postępu, takie samo jak każdy inny naród, a równocześnie poniekąd szczególne, bo okupione wielkimi doświadczeniami historii, a bezpośrednio cierpieniami ostatniej wojny światowej. I tu naprawdę chodziło, i nadal chodzi i będzie chodzić, o ściśle wewnętrzną sprawę wszystkich nas! Wysiłek jesiennych tygodni nie był skierowany przeciwko nikomu. I nie jest też przeciwko nikomu skierowany ten ogromny wysiłek, jaki w dalszym ciągu stoi przed Wami. Nie jest skierowany "przeciwko" - jęts skierowany wyłącznie "ku", ku wspólnemu dobru.

To prawo, co więcej, obowiązek powstawania takiego wysiłku posiada społeczeństwo, każdy naród. Jest to prawo, potwierdzone całym kodeksem życia międzynarodowego. Wiemy, że w ciągu dziejów kilkakrotnie, przemocą pozbawiono Polaków tego prawa, tego właśnie prawa. To jednak nie odurczyło nas ~~złudną~~ ufać Bożej Opatrzności i wciąż rozpoczynać na nowo. W interesie pokoju, międzynarodowej praworządności, leży aby Polska cieszyła się w pełni tym prawem. Opinia świata jest przekonana o słuszności tego stanowiska.

Działalność Związków Zawodowych - jak powiedział przed chwilą Pan Wałęsa - nie ma charakteru politycznego, więc nie powinna być narzędziem działania nikogo, żadnej partii politycznej, aby mogła w sposób wyłączny i w pełni samorządny skupić się na wielkim dobru społecznym ludzkiej pracy i ludzi pracy.

Pragnę przy sposobności naszego dzisiejszego spotkania złożyć Wam, Drodzy moi Goście, życzenia. Są one wielorakie, ale w szczególności dwa: Życzę Wam naprzód, abyście mogli w spokoju, wytrwale i owocnie, kontynuować Waszą działalność, podyktowaną tak doniosłymi motywami natury społecznej, kierując się sprawiedliwością i miłością kierując się względem na dobro naszej Ojczyzny. I stąd życzenie drugie: niech towarzyszy Wam zawsze ta sama odwaga, która stała u początku Waszej inicjatywy. Ale też i ta sama roztropność i umiarkowanie. Tego wymaga właśnie dobro i pokój naszej Ojczyzny, jak mówił o tym we wspomnianym przemówieniu i przy innych okazjach Ks. Prymas.

Podjmując to zadanie, jakie sami świadomie wybraliście, starając się oddać przysługę, dziejową przysługę, dobru naszej Ojczyzny a ta wszystkich narodów świata. Tego Wam życzę, i o to nie przestaję prosić Boga, za pośrednictwem Pani Jasnogórskiej, Matki Polaków.

Po delegalizacji „Solidarności” Jan Paweł II głęboko utożsamiał się z jej sprawą, stając się poniekąd jej rzecznikiem. Bardzo się cieszył, że w roku 1987 dane mu było przybyć z pielgrzymką na polskie Wybrzeże – do Szczecina i Gdańska, miejsc o wielkim znaczeniu „dla przyszłości ludzkiej pracy”. 12 czerwca 1987 w Gdańsku, na dawnym pasie startowym lotniska na Zaspie, wypowiedział pamiętne słowa:

JAN PAWEŁ II
PODCAŁ PIELGRZYMKI
DO POLSKI W 1987

„Solidarność – to znaczy: jeden i drugi, a skoro brzemie, to brzemie niesione razem, we wspólnocie. A wiec nigdy: jeden przeciw drugiemu, jedni przeciw drugim”.

Na zakonczenie zapewnił zebrane tłumy: „Mówię o was i mówię za was”. Uczynił teŹ osobiste wyznanie:

JAN PAWEŁ II
PODCAŁ PIELGRZYMKI
DO POLSKI W 1987

„Codziennie się za was modlę tam, w Rzymie, i gdziekolwiek jestem, codziennie się modlę za moją Ojczyznę i modlę się za ludzi pracy, modlę się szczególnie za to szczególne, wielkie dziedzictwo polskiej ‘Solidarności’. Modlę się za ludzi, którzy są związani z tym dziedzictwem, w szczególny sposób za tych, którym wypadało czy wypada ponosić ofiary z tego powodu. I modlić się nie przestanę, bo wiem, że to jest wielka sprawa”.

AP: PapieŹ chwalił porozumienia z 1980, które utorowały drogę do powstania Solidarności, jedyne go nasz w bloku, mówiąc, że reformy rozwijają „godność człowieka”. Mówił do tłum u kilku set tysięcy ludzi w „wylegarni” aktywności Solidarności.

PapieŹ utrzymał najdonioślejsze brawa, gdy na zakonczenie powiedział zebranym, że muszą opierać się wiatrowi. „Ci, którzy żyją na morzu, muszą walczyć z wiatrem, aby zwycięŹyć! Taki wiatr ‘przychodzi od wewnątrz i z zewnątrz. Bądźcie jak żeglarz i dotrzyjcie do celu”.

DONIESIENIA AGENCJI
PRASOWYCH O WIZYCIE
JANA PAWŁA II
W POLSCE W 1987 R.
(FRAGMENTY)
AP W ŁODZI,
SYGN. 39/1370/149

„W latach 80-tych Szczecin był miejscem burzliwych wydarzeń i burzliwych porozumień między władzami państwowymi a przedstawicielami klasy robotniczej. Jaki był sens tych porozumień? Czy nie dotyczyły wszystkiego tego, co dotyczy godności ludzkiego trudu, godności ludzi i pracy? Mężczyzny i kobiety?”. Dodał, że „rodziny mają prawo do warunków życia, które zagwarantowałyby im poziom życia równy z ich godnością”. Tłum przerywał mu kilka razy, gdy mówił o prawach robotników.

Odstępując od tekstu powiedział: „Tu, na WybrzeŹu tak wiele powiedziano o odnowie, której wszyscy pragniemy, której nie przestajemy pragnąć”. Dodał, że poczyniono postęp w poprawie warunków robotników, ale „pozostają jeszcze duŹe zadania”. Kilka sztandarów Solidarności powiewało w tłumie, szacowanym przez przedstawicieli miejscowych władz na 300 tys.

„Ważne jest, że to słowo solidarność zostało wypowiedziane właśnie tu” – powiedział ściśle wiążąc znaczenie społeczne tego określenia z ewolucją „stosunków W-Z, W-S” i pokoju światowego. „Dla przyszłości ludzkości to słowo solidarność musi być wypowiedziane. Dziś rozchodzi się po całym świecie”, bo „nie możemy iść naprzód, jeśli popycha nas nakaz niepokonanych zbrojeń prowadzących do perspektywy wojny i samozniszczenia”.

„Solidarność powinna poprzedzać walkę, ale jednocześnie ona wywołuje walkę. Ale nie przeciw bliŹniemu, ale o prawa człowieka, o jego harmonijny rozwój.” Wreszcie papieŹ nawiązał do dramatycznych lat, jakie przeszła Polska. Wspominając „kontekst tych ostatnich ewangelii”, w którym Jezus rozprasza wątpliwości Piotra mówiąc: „Odwagi, nie lękaj się!”

Tłum ponad 300 tys. ludzi stłoczył się w parku, skandował „kochamy papieża, słuchamy papieża”, gotując mu najbardziej oŹywione powitanie podczas tej podróŹy. Wokół z tłum u było widoczne kilka sztandarów Solidarności ze znanym pismem. Gwałtownie wiskatujący tłum skandował „zostań z nami”, po wystąpieniu.

POROZUMIENIA SIERPNIOWE

Porozumienia w Gdańsku, podpisane 31 sierpnia 1980 między komisją rządową a komitetem strajkowym, i powstanie „Solidarności” doprowadziły do przemian roku 1989: obalenia komunizmu i końca systemu pojałtańskiego.

Pierwsze strajki latem 1980 były reakcją na podwyżki cen mięsa i wędlin, wprowadzone przez ówczesną ekipę rządzącą Edwarda Gierka. W lipcu strajkowało około 80 tys. osób w 177 zakładach pracy. W połowie sierpnia 1980 rozpoczęły się strajki na Wybrzeżu, gdzie wciąż żywa była pamięć krwawo stłumionych przez władze protestów w grudniu 1970. Strajk w Stoczni Gdańskiej zorganizowali działacze Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża: Bogdan Borusewicz, Lech Wałęsa, Andrzej Gwiazda, Anna Walentynowicz, Krzysztof Wyszkowski.

Utworzono Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS), w którego skład weszli przybyli do stoczni delegaci innych strajkujących zakładów. Przewodniczącym MKS został Lech Wałęsa, a skład prezydium tworzyli: Andrzej Kołodziej, Bogdan Lis, Lech Bądkowski, Joanna Duda-Gwiazda, Wojciech Gruszecki, Andrzej Gwiazda, Stefan Izdebski, Jerzy Kmiecik, Zdzisław Kobyliński, Henryka Krzywonos, Stefan Lewandowski, Alina Pienkowska, Józef Przybylski, Jerzy Sikorski, Lech Sobieszek, Tadeusz Stanny, Anna Walentynowicz, Florian Wiśniewski.

Spisano 21 postulatów MKS – pierwszym i najważniejszym było utworzenie niezależnych od władzy i pracodawców związków zawodowych. MKS domagał się też: prawa do strajku, wolności słowa, druku i publikacji, przywrócenia do pracy zwolnionych z powodów politycznych, podania w środkach masowego przekazu informacji o utworzeniu MKS i opublikowania listy postulatów, podjęcia działań na rzecz wyprowadzenia kraju z kryzysu, wypłacenia strajkującym wynagrodzenia za okres strajku, wzrostu płac o 2 tys. zł, gwarancji waloryzacji płac w stosunku do wzrostu cen i inflacji, pełnego zaopatrzenia rynku w artykuły żywnościowe, zniesienia cen komercyjnych i sprzedaży za dewizy w tzw. eksporcie wewnętrznym, doboru kadry kierowniczej według kompetencji, a nie przynależności partyjnej, w tym zniesienia przywilejów dla MO i SB; wprowadzenia kartek na mięso i przetwory do czasu opanowania sytuacji na rynku, obniżenia wieku emerytalnego, zrównania rent i emerytur „starego portfela” do aktualnie wypłacanych, poprawy warunków pracy służby zdrowia, zwiększenia liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach, wprowadzenia płatnego, trzyletniego urlopu macierzyńskiego, skrócenia czasu oczekiwania na mieszkanie, podwyżki diet, wprowadzenia wszystkich sobót jako dni wolnych od pracy.

Pierwsze porozumienie między stroną rządową a strajkującymi zostało podpisane 30 sierpnia w Szczecinie. Ze strony strajkujących sygnował je Marian Jurczyk. 31 sierpnia Lech Wałęsa i wicepremier Mieczysław Jagielski podpisali w Sali BHP Stoczni Gdańskiej im. Lenina porozumienie gdańskie. Kolejne porozumienia podpisano w Jastrzębiu-Zdroju 3 września 1980 oraz w Hucie Katowice w Dąbrowie Górniczej 11 września 1980. MKS deklarował zakończenie trwającego dwa tygodnie strajku. Delegacja rządowa zgodziła się m.in. na utworzenie nowych, niezależnych, samorządnych związków zawodowych, prawo do strajku, budowę pomnika ofiar grudnia 1970, transmisje niedzielnych mszy św. w Polskim Radiu i ograniczenie cenzury. Przyjęto też zapis, że nowe związki zawodowe uznają kierowniczą rolę PZPR w państwie.

PROTOKÓŁ

porozumienia zawartego przez Komisję Rządową i Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w dniu 31 sierpnia 1980 roku w Stoczni Gdańskiej

Komisja Rządowa i Międzyzakładowy Komitet Strajkowy po rozważeniu 21 zadań strajkujących załóg Wybrzeża doszły do następujących ustaleń:

W sprawie punktu pierwszego, który brzmi: „Akcceptacja niezależnych od Partii i pracodawców wolnych związków zawodowych, wynikająca z ratyfikowanej przez PRL Konwencji nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej wolności związkowych” ustalono:

1. Działalność Związków Zawodowych w PRL nie spełniła nadziei i oczekiwań pracowników.

Uznaje się za celowe powołanie nowych samorządnych związków zawodowych, które byłyby autentycznym reprezentantem klasy pracującej. Nie kwestionuje się prawa nikogo do pozostania w dotychczasowych związkach, a w przyszłości widzieć można możliwość nawiązania współpracy między związkami.

2. Tworząc nowe, niezależne, samorządne związki zawodowe, MKS stwierdza, że będą one przestrzegać zasad określonych w Konstytucji PRL. Nowe związki zawodowe będą bronić społecznych i materialnych interesów pracowników i nie zamierzają pełnić roli partii politycznej. Stoją one na gruncie zasad społecznej własności środków produkcji stanowiącej podstawę istniejącego w Polsce ustroju socjalistycznego. Uznając, iż PZPR sprawuje kierowniczą rolę w państwie, ani nie podważając ustalonego systemu sojuszków międzynarodowych, dążą one do zapewnienia ludziom pracy odpowiednich środków kontroli, wyrażania opinii i obrony swych interesów.

Komisja Rządowa stwierdza, że rząd zagwarantuje i zapewni pełne poszanowanie niezależności i samorządności nowych związków zawodowych, zarówno co do ich struktury organizacyjnej jak i funkcjonowania na wszystkich szczeblach ich działania. Rząd zapewni nowym związkom zawodowym pełną możliwość wypełniania podstawowych funkcji w zakresie obrony interesów pracowników, realizacji potrzeb materialnych, społecznych i kulturalnych pracowników. Jednocześnie gwarantuje, że nowe związki zawodowe nie będą przedmiotem żadnej dyskryminacji.

3. Stworzenie i działalność niezależnych, samorządnych związków zawodowych odpowiada ratyfikowanym przez Polskę konwencjom Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 87 o wolności związkowej i ochronie praw związkowych oraz nr 98 o prawie organizowania się i rokowań zbiorowych. Wielość reprezentacji związkowych i pracowniczych wymagać będzie odpowiednich zmian ustawodawczych. W związku z tym rząd zobowiązuje się do inicjatyw ustawodawczych dotyczących w szczególności ustawy o związkach zawodowych, ustawy o samorządzie robotniczym, kodeksu pracy.

4. Powstałe Komitety Strajkowe mają możliwość przekształcenia się w zakładowe organy reprezentacji pracowniczych takie, jak Komitety Robotnicze, Komitety Pracownicze, Rady Robotnicze bądź w Komitety Założycielskie nowych, samorządnych związków zawodowych.

Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, jako Komitet Założycielski tych związków ma swobodę wyboru formy jednego związku lub zrzeszenia w skali Wybrzeża.

Komitety Założycielskie funkcjonować będą do statutowego wyboru nowych władz.

Rząd zobowiązuje się do stworzenia warunków dokonania rejestracji nowych związków zawodowych poza rejestrem CRZZ.

5. Nowe związki zawodowe winny mieć realną możliwość publicznego opiniowania kluczowych decyzji determinujących warunki życia ludzi pracy: zasad podziału dochodu narodowego na konsumpcję i akumulację, podziału funduszu konsumpcji społecznej na różne cele (zdrowie, oświatę, kulturę) podstawowych zasad wynagradzania i kierunków polityki płac, a szczególnie zasady automatycznej korektury płac w warunkach inflacji, wieloletnich planów gospodarczych, kierunków inwestycji oraz zmiany cen.

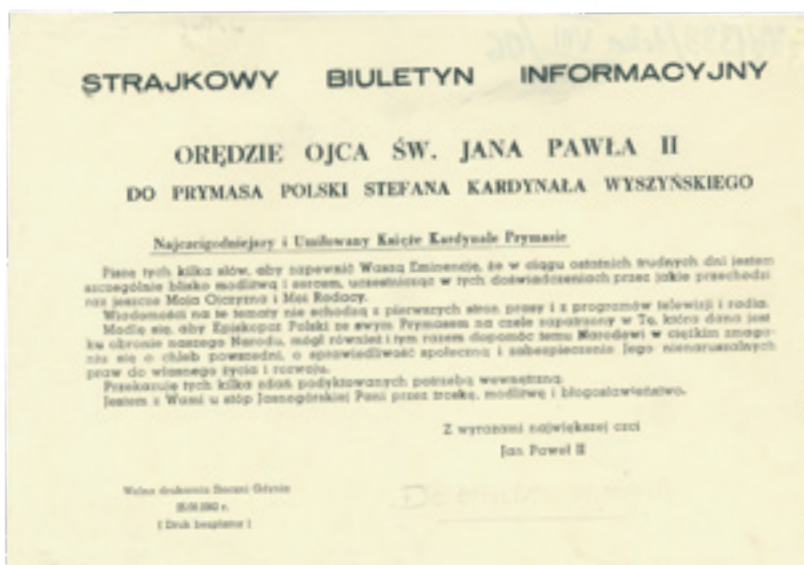
Rząd zobowiązuje się zapewnić warunki do pełnienia tych funkcji.

6. Międzyzakładowy Komitet powołuje ośrodek prac społeczno-zawodowych, którego zadaniem ma być obiektywna analiza sytuacji pracowniczej, warunków bytowych ludzi pracy i sposobu reprezentowania interesów pracowniczych. Ośrodek ten będzie dokonywał również ekspertyz w zakresie indeksu płac i cen oraz proponował formy rekompensaty. Ośrodek ten będzie również publikował wyniki swych badań. Ponadto nowe związki będą posiadały swoje wydawnictwa.

7. Rząd zapewni przestrzeganie w Polsce przepisów artykułu 1 pkt. I ustawy o związkach zawodowych z 1949 roku, który mówi, że gwarantuje się robotnikom i pracownikom prawo do dobrowolnego zrzeszania się w związki zawodowe. Nowe powstające związki zawodowe nie wjdą w skład zrzeszenia reprezentowanego przez CRZZ. Przyjmuje się, że nowa ustawa utrzyma tę zasadę. Jednocześnie zapewni się udział przedstawicieli MKS lub komitetów założycielskich samorządnych związków zawodowych oraz innych reprezentacji pracowniczych w opracowaniu tejże ustawy.

W sprawie punktu drugiego, który brzmi: „Zagwarantowanie prawa do strajku oraz bezpieczeństwa strajkującym i osobom wspomagającym” ustalono:

Prawo do strajku będzie zagwarantowane w przygotowywanej ustawie o związkach zawodowych. Ustawa powinna określić warunki prowadzenia strajku, metody rozstrzygania spornych spraw i sposobów naprawy naruszonego prawa. W stosunku do uczestników strajku, strajkujących i osób wspomagających, przewiduje się zastosowanie przepisów artykułu 52, 64 i 65 Kodeksu Pracy. Dostrzegając, że prawo do strajku jest zagwarantowane strajkującym i osobom wspomagającym, należy pamiętać o tym, że prawo do strajku jest zagwarantowane strajkującym i osobom wspomagającym.

ULOTKA Z OŚRĘDZEM PAPIESKIM
DO PRYMASA POLSKI
Z 25 SIERPNIA 1980
Z WYRAZAMI WSPARCIA
DLA UCZESTNIKÓW
STRAJKÓW W POLSCE
ARCHIWUM NARODOWE
W KRAKOWIE,
SYGN. 29/1333/TEKA VIII-126

NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”

IV.

Porozumienia podpisane w sierpniu i we wrześniu 1980 między stroną rządową a Międzyzakładowymi Komitetami Strajkowymi w Szczecinie, Gdańsku i Jastrzębiu-Zdroju stanowiły bez wątpienia punkt zwrotny w powojennej historii Polski. Odgrywały rolę katalizatora tworzenia struktur związkowych w całym kraju. Powstanie – w rezultacie porozumień gdańskich z 31 sierpnia 1980 – Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, pierwszej legalnie działającej organizacji opozycyjnej w bloku wschodnim, rozbudziło nadzieje i dążenia niepodległościowe Polaków, rozpoczynając proces demokratyzacji kraju. 10 listopada 1980 Sąd Najwyższy zarejestrował NSZZ „Solidarność”. I choć okres ten, zwany karnawalem, trwał zaledwie 16 miesięcy, to bez wątpienia był ogromnym sukcesem. Kolejnym z fenomenów „Solidarności”, być może najważniejszym, było to, że tak wielu Polaków zaangażowało się w jej działalność. W pierwszym okresie aktywności, w ciągu 16 miesięcy, Związek zgromadził w swych strukturach wszystkich niezadowolonych z ustroju komunistycznego, gdyż przystąpiło do niego 9,5 mln Polaków, co stanowiło 80 proc. pracowników państwowych. Organizacje związkowe powstały we wszystkich przedsiębiorstwach i instytucjach – władze nie dopuściły tylko do powołania ogniw związku w Wojsku Polskim i Milicji Obywatelskiej.

Realizacja niektórych postulatów prowadziła do ostrych sporów politycznych, prowokacji i strajków w atmosferze nieustannego nacisku ZSRR i groźby interwencji wojskowej. Komisja Krajowa reprezentująca „Solidarność” stała się ośrodkiem opozycji w Polsce. Zaczęły się ukazywać niezależne wydawnictwa, „Solidarność” otrzymała miejsce dla swoich programów w radiu i telewizji. Istotnym wydarzeniem roku 1981 był pierwszy zjazd Związku w Gdańsku, na którym przyjęto tekst adresowany do robotników innych krajów zależnych od Związku Radzieckiego.

„Solidarność” stała się w praktyce ruchem społecznym. Działała ponad rok, do 13 grudnia 1981 – została zdelegalizowana w wyniku wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. Przetrwała w podziemiu i w roku 1989 wyłoniła reprezentację do negocjacji z rządem (obrazy tzw. Okrągłego Stołu). Partia komunistyczna została zmuszona do ustępstw, które doprowadziły w Polsce do pierwszych w bloku państw komunistycznych demokratycznych wyborów. Te z kolei stały się impulsem wyzwolenia politycznego krajów Europy Środkowo-Wschodniej, a zarazem załamania się imperium Związku Radzieckiego jesienią 1989 („aksamitna rewolucja” w Czechach i zburzenie muru berlińskiego). Strajk gdański w roku 1980 był punktem zwrotnym tego procesu – pierwszym kamieniem usuniętym z muru berlińskiego.

OJCZE ŚWIETY
błogosław
Święty

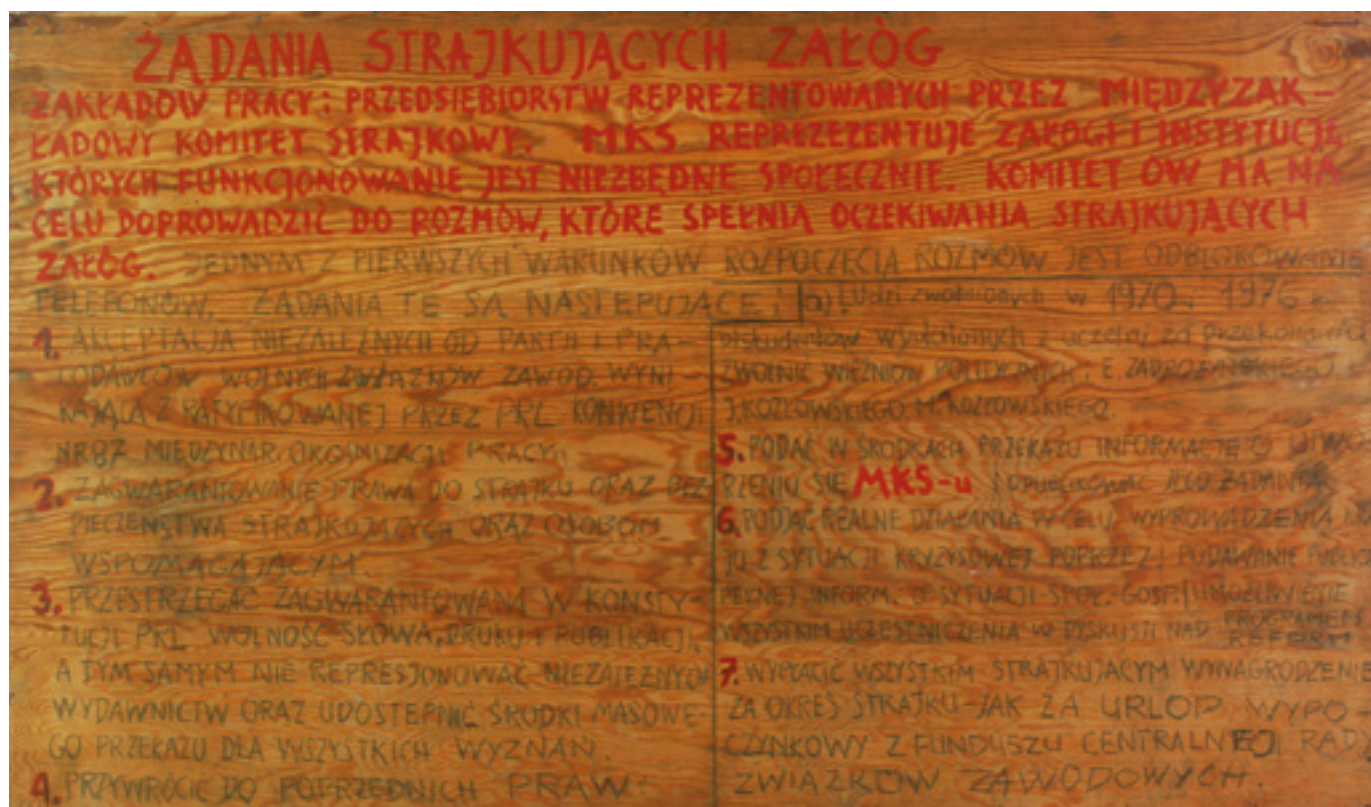
„21 POSTULATÓW”

„21 postulatów” to żądania Komitetu Strajkowego z sierpnia 1980 w Gdańsku, dzięki którym po raz pierwszy w systemie komunistycznym powstał niezależny związek zawodowy „Solidarność”. W trakcie strajku postanowiono domagać się pewnych zmian politycznych, jak: powołanie niezależnych związków zawodowych, zniesienie cenzury, uwolnienie więźniów politycznych. Takie żądania w państwie całkowicie kontrolowanym przez rządzącą partię komunistyczną miały charakter rewolucyjny, podważały ideologiczne dogmaty stanowiące fundament systemu państwowego i gospodarczego.

Postulaty wysunięte w sierpniu 1980 w Gdańsku obejmowały również żądania pragmatyczne, o ekonomicznym czy społecznym charakterze. W systemie komunistycznym stały niedobór towarów czy złe zarządzanie były zjawiskami cyklicznymi, prowadzącymi do protestów robotników w różnych krajach bloku sowieckiego. Tłumiono je siłą i obietnicami zwiększania płac. Również w Gdańsku rząd przychylił się do podniesienia płac robotników, a zgoda partii komunistycznej na 21 postulatów spowodowała przełom o wielorakich konsekwencjach, krótko- i długoterminowych.

„21 postulatów” z sierpnia 1980 to jeden z najważniejszych dokumentów XX wieku, świadectwo zwrotnego momentu dziejowego o kapitalnym znaczeniu dla historii, przynoszącego rezultaty, których konsekwencje zmieniły Polskę, Europę i świat, a także wpłynęły zasadniczo na ich dalsze losy. W roku 2003 dokument został wpisany na światową listę Programu „Pamięć Świata” UNESCO.

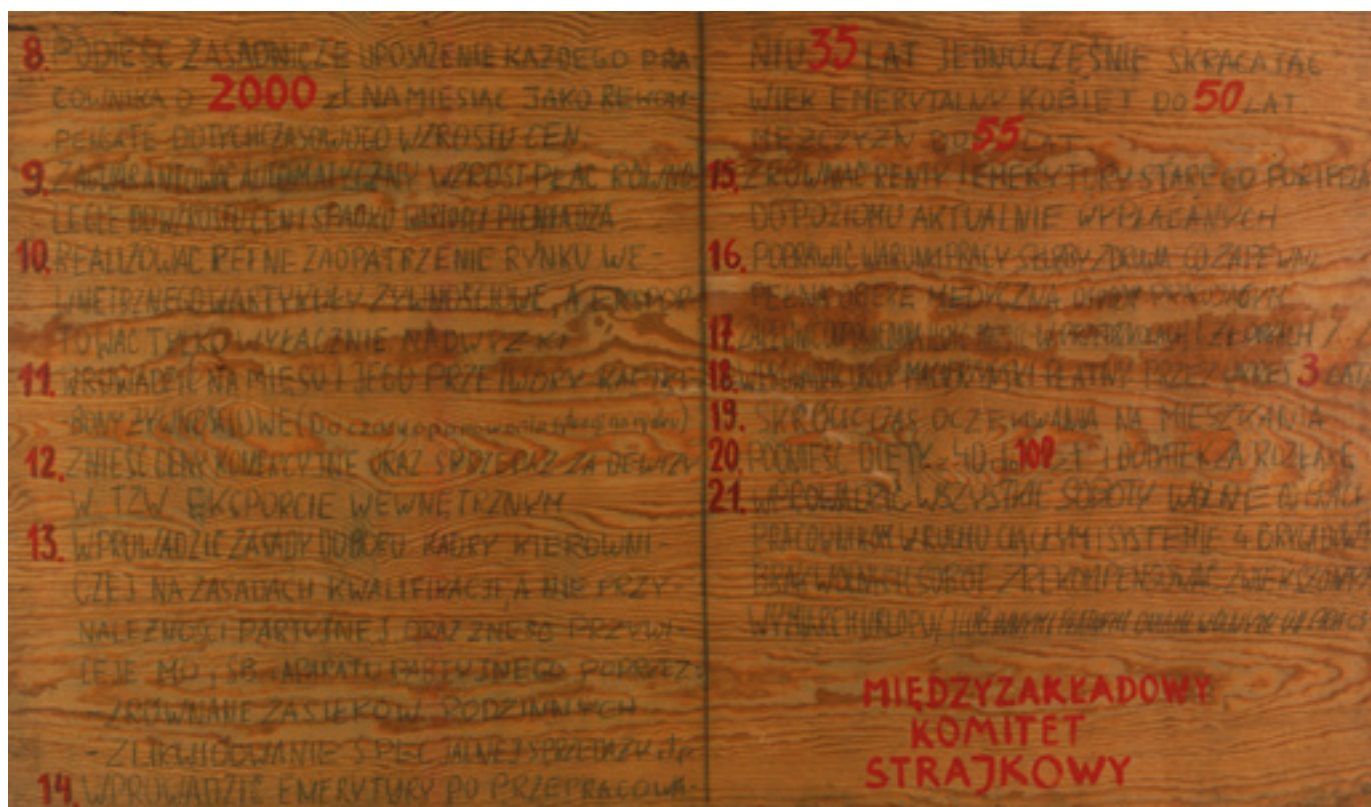
V.

Również styl dokumentu zasługuje na szczególną uwagę, gdyż z jego sformułowań tchnie autentyzm pojęć specyficznych dla systemu „realnego socjalizmu” i czasu, w którym powstał. Postulaty dotyczące poprawy bytu (np. przyspieszenie budowy mieszkań dla wszystkich) i funkcjonowania społeczeństwa (np. mianowanie na kierownicze stanowiska tylko fachowców), wynikające z patologii systemu totalitarnego, stają się w chwili obecnej zrozumiałe dzięki komentarzowi historyka. Ilustrują one bardzo wyraziście główne problemy i przyczyny kryzysu w bloku komunistycznym.

Niezwykła jest też forma i autentyzm dokumentu. Postulaty zostały spisane w zwrotnym momencie strajku, gdy wysunięcie żądań politycznych wymagało ustalenia – spośród znacznej liczby żądań – sformułowań ostatecznych w postaci manifestu. Należało je przedstawić publicznie i rozpowszechnić. Stąd ich forma – na tablicach drewnianych: sklejce z drewna sosnowego grubości 1 cm, dostępnych w stocznii, gdzie drewno służyło do wykroju form części statku. Odpowiedniej wielkości tekst został napisany odręcznie farbą olejną i ołówkiem stolarskim. Wymiary tablic: 211 x 125 cm i 213 x 125 cm.

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA:
CENTRALNE MUZEUM MORSKIE
W GDAŃSKU, POLSKA.
FOTOGRAFIE UDOSTĘPNIŁE
PRZEZ NACZELNĄ DYREKCJĘ
ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH,
AUTOR FOTOGRAFII:
ROMUALD PLEWA

CZĘŚĆ DYDAKTYCZNA

CELE DO REALIZACJI PODCZAS PROJEKTU OBJĘTE WYTTCZNYMI PODSTAWY PROGRAMOWEJ:

CELE I UMIEJĘTNOŚCI

- doskonalenie umiejętności myślowo-językowych, takich jak: czytanie ze zrozumieniem, pisanie twórcze, formułowanie pytań i problemów, posługiwanie się kryteriami, uzasadnianie, wyjaśnianie, klasyfikowanie, wnioskowanie, definiowanie, posługiwanie się przykładami;
- rozwijanie osobistych zainteresowań ucznia i integrowanie wiedzy przedmiotowej z różnych dyscyplin;
- zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów, uzasadniania własnych i cudzych sądów w procesie dialogu we wspólnocie dociekającej;
- łączenie zdolności krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobrażeniowo-twórczymi;
- rozwijanie u uczniów szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości;
- rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających uczniom obcowanie z kulturą i jej rozumienie.

NAJWAŻNIEJSZE UMIEJĘTNOŚCI UCZNIÓW:

MYŚLENIE

rozumiane jako złożony proces umysłowy, polegający na tworzeniu nowych reprezentacji za pomocą transformowania dostępnych informacji, obejmującego interakcję wielu operacji umysłowych: wnioskowanie, abstrahowanie, rozumowanie, wyobrażanie sobie, sądzenie, rozwiązywanie problemów, twórczość. Dzięki temu, że uczniowie szkoły ponadpodstawowej uczą się jednocześnie różnych przedmiotów, możliwe jest rozwijanie następujących typów myślenia: analitycznego, syntetycznego, logicznego, komputacyjnego, przyczynowo-skutkowego, kreatywnego, abstrakcyjnego; zachowanie ciągłości kształcenia ogólnego rozwija zarówno myślenie percepcyjne, jak i myślenie pojęciowe. Synteza obu typów myślenia stanowi podstawę wszechstronnego rozwoju ucznia

POSZUKIWANIE INFORMACJI

umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł

CZYTANIE

umiejętność łącząca rozumienie zarówno sensów, jak i symbolicznych znaczeń wypowiedzi; kluczowa umiejętność lingwistyczna i psychologiczna prowadząca do rozwoju osobowego, aktywnego uczestnictwa we wspólnocie, przekazywania doświadczeń między pokoleniami

POSŁUGIWANIE SIĘ NOWOCZESNYMI TECHNOLOGIAMI

umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni

- Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni **stwarzać uczniom warunki** do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz dokumentowania swojej pracy, z uwzględnieniem prawidłowej kompozycji tekstu i zasad jego organizacji, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.
- Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają coraz większą rolę zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, każdy nauczyciel powinien **poświęcić dużo uwagi** edukacji medialnej, czyli wychowaniu uczniów do właściwego odbioru i wykorzystania mediów.
- W procesie kształcenia ogólnego szkoła **kształtuje u uczniów postawy** sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek do innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji.
- Kształcenie i wychowanie w liceum ogólnokształcącym i technikum sprzyja rozwijaniu postaw obywatelskich, patriotycznych i społecznych uczniów. Zadaniem szkoły jest **wzmacnianie poczucia tożsamości** narodowej, etnicznej i regionalnej, przywiązania do historii i tradycji narodowych, przygotowanie i zachęcanie do podejmowania działań na rzecz środowiska szkolnego i lokalnego, w tym do angażowania się w wolontariat. Szkoła dba o wychowanie młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka.

Zbiorowa pamięć przechowuje obraz dziejów. Nasza rodzima pamięć formuje się od ponad tysiąca lat. Ta, która obejmuje dzieje powszechne, liczy tysiąclecia. Szkoła powinna zadbać o to, aby uczeń nie pogubił się w gąszczu szczegółów, ale poznając najważniejsze z nich, potrafił wyjaśnić rządzące przeszłością reguły: polityczne, społeczne, gospodarcze, religijne i kulturowe. Takie podejście do wykładu dziejów w założeniu ma pomóc uczniowi w zrozumieniu mechanizmów współczesności. Chodzi również o to, aby uczeń w dorosłym życiu świadomie i odpowiedzialnie budował europejską wspólnotę wartości z nadrzędną, szczególnie bliską nam, Polakom, ideą wolności. Wolności, która w ostatnich stuleciach wyrażała się w dążeniu do odzyskania niepodległości i utrzymania państwowej suwerenności.

CELE HISTORII W EDUKACJI SZKOLNEJ W LICEUM:

- pogłębianie wiedzy o ważnych wydarzeniach z dziejów narodu polskiego i dziejów powszechnych, by móc krytycznie odnosić się do przeszłości, lepiej rozumieć teraźniejszość i odpowiedzialnie budować przyszłość;
- wzmacnianie poczucia miłości do Ojczyzny przez szacunek i przywiązanie do tradycji i historii własnego narodu oraz jego osiągnięć, do kultury i języka ojczystego;
- kształtowanie więzi z krajem ojczystym, świadomości obywatelskiej, postawy szacunku i odpowiedzialności za własne państwo, utrwalanie poczucia godności i dumy narodowej, budowanie szacunku dla innych ludzi oraz dokonań innych narodów i państw;
- kształtowanie szacunku dla dziedzictwa narodowego, wyrabianie poczucia troski o pamiątki i zabytki historyczne;
- rozbudzanie zainteresowań przeszłością własną i przeszłością swojej rodziny oraz historią lokalną i regionalną;
- rozwijanie myślenia historycznego oraz wrażliwości moralnej i estetycznej;
- kształtowanie zdolności humanistycznych, sprawności językowej, umiejętności samodzielnego poszukiwania wiedzy i korzystania z różnorodnych źródeł informacji, krytycznego formułowania i wypowiadania własnych opinii.

HISTORIA W EDUKACJI

NAJWAŻNIEJSZE UMIEJĘTNOŚCI UCZNIÓW:

ANALIZA

uczeń analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego

OCENA

uczeń rozpoznaje rodzaje źródeł, ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego

INTERPRETACJA

uczeń dostrzega mnogość perspektyw badawczych oraz różnorakie interpretacje historii i ich przyczyny

ZROZUMIENIE

ugruntowuje potrzebę poznawania przeszłości w celu rozumienia współczesnych mechanizmów społecznych i kulturowych.

SCENARIUSZ LEKCJI:

OBUDZIŁ W NAS SOLIDARNOŚĆ. JAN PAWEŁ II (1920–2005), PAPIEŻ POLAK

Lekcja może zostać przeprowadzona w ramach zajęć z języka polskiego lub historii na poziomie szkoły średniej.

CELE OGÓLNE:

- poznanie treści i założeń postulatów sierpniowych,
- geneza powstania NSZZ „Solidarność”,
- wpływ Jana Pawła II na powstanie Związku.

CELE POZNAWCZE:

- umiejętność umiejscowienia wydarzenia prezentowanego podczas lekcji na osi czasu,
- znajomość nazwisk osób kluczowych dla osiągnięcia porozumień sierpniowych oraz powstania NSZZ „Solidarność”,
- umiejętność wyjaśnienia przyczyn i skutków podpisania porozumień sierpniowych.

PROPOZYCJA LEKCJI

CELE KSZTAŁCĄCE:

- doskonalenie umiejętności analitycznych, wyszukiwanie i hierarchizacja informacji,
- doskonalenie umiejętności pracy w grupie.

METODY:

- wykład,
- prezentacja multimedialna,
- „burza mózgów”,
- indywidualna i zbiorowa praca z tekstem,
- odsłuchanie fragmentu homilii papieskiej.

NARZĘDZIA:

- komputer, rzutnik.

CZAS REALIZACJI:

1 GODZINA LEKCYJNA

PRACA UCZNIÓW W GRUPACH

Jakie były konsekwencje realizacji porozumień sierpniowych 1980 w Polsce? Strajki w roku 1980, „21 postulatów”, porozumienia gdańskie wiążą się z działalnością określonych osób, powstaniem nowych idei, konsekwencjami krótko- i długofalowymi. Proszę wymienić najważniejszych ludzi, najistotniejsze miejsca, idee, osiągnięcia.

LUDZIE ↓↓

MIEJSCA ↓↓

IDEE ↓↓

OSIĄGNIĘCIA ↓↓

WYBRANE POZYCJE BIBLIOGRAFICZNE

Ash Timothy Garton, *Polska rewolucja. Solidarność 1980–1981*, Warszawa 1990

Biernacki Leszek, *Kronika Solidarności. 20 lat później dzień za dniem*, Sopot 2000

Boniecki Adam, *Notes rzymski*, t. 1–2, Kraków 1988–1989

Brzeski Jan, Roliński Adam, *Sprawozdanie z realizacji projektu badawczego „Dokumenty niezależnego ruchu wydawniczego w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej”*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1995, t. 45, nr 1/2

Dudek Antoni, *Karnawał. Dzieje dziesięciomilionowej „Solidarności” (1980–1981)*, [w:] *Solidarność. XX lat historii*, Warszawa 2000

Dzierżanowski Marcin, *Ojciec Solidarności*, „Wprost” 2020, nr 5

Friszke Andrzej, *Opozycja polityczna w PRL 1945–1980*, Londyn 1994

Friszke Andrzej, *Rewolucja Solidarności 1980–1981*, Kraków 2014

Gawin Dariusz, *Solidarność – mit, który przemija czy fundament polskiej polityczności?*, [w:] *Polska Solidarność. Kontrowersje, oblicza, interpretacje*, red. J. Kloczkowski, Kraków 2011

Gliksman Adam, *Nie oddamy Sierpnia. Akcja pod Ratuszem*, Kraków 2010

Goodwyn Lawrence, *Jak to zrobiliście? Powstanie Solidarności w Polsce*, tłum. K. Rosner, Gdańsk 1992

Holzer Jerzy, *Solidarność 1980–1981. Geneza i historia*, Warszawa 1990

Holzer Jerzy, Leski Krzysztof, *Solidarność w podziemiu*, Warszawa 1990

Janowski Karol Boromeusz, *Polska 1980–1981. Od euforii do szoku – studium historyczno-politologiczne*, Toruń 1995

Kozłowski Tomasz, *Anatomia rewolucji. Narodziny ruchu społecznego „Solidarność” w 1980 roku*, Warszawa 2017

Krzemiński Ireneusz, *Solidarność. Niespełniony projekt polskiej demokracji*, Gdańsk 2013

Kuisz Jarosław, *Charakter prawny porozumień sierpniowych 1980–1981*, Warszawa 2009

Lekcja Sierpnia. Dziedzictwo „Solidarności” po dwudziestu latach, red. Dariusz Gawin, Warszawa 2002

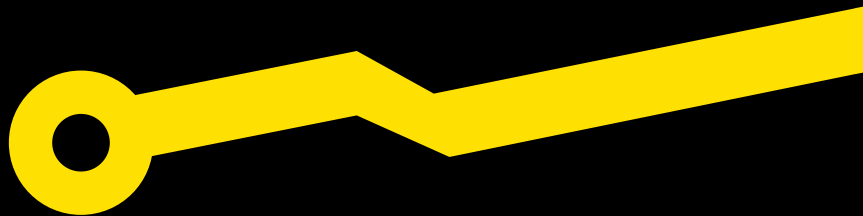
Narodziny „Solidarności”. Kroniki sierpniowe, red. Maciej Drzewicki, Marcin Ręczmin, Warszawa 2010

Nowak Tadeusz, *Zanim powstała Solidarność*, Lublin 1990

NSZZ „Solidarność” 1980–1981. *Podstawowe dokumenty. Kronika działalności. Bibliografia*, red. Bronisław Pasierb, Wrocław 1990

Portal JP2 Centrum Myśli Jana Pawła II, <https://www.centrumjp2.pl/nauka/jp2-online/>

„Solidarność” w ruchu 1980–1981, red. Marcin Kula, Warszawa 2000

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

ARCHIWUM NARODOWE W KRAKOWIE

ISBN: 978-83-959029-1-8